

Peter Šulej - Oidipus

Na obrazovce visel stále jeden a tentýž obraz. Studená vyšetřovací místnost, stůl, židlička a asi sedmnáctiletý kluk s vyholenou lebkou s afrografity. Měl sluchátka na uších. Rozvalený, nohu přes nohu, znuděně vyťukával jen jemu známý rytmus.

"Když mi bylo tolik co jemu, taky jsem udělal hromadu kravin, ale něco takovýho? Jeden leží v komatu, druhý zničil všechny důkazy. Teď ho fízlové podezřívají z pokusu o vraždu. K tomu ještě ta banka. Fízlové," proletělo mu hlavou. "Fízlové? Vždyt i já jsem fízl!"

"Jdeme?" zeptal se vyšetřovatel.

Muž kývl.

"Není to špatná natíračka. Škoda, že jsem se tomu nevěnoval víc. Pěkně jim to šlape."

Dveře se otevřely a do místnosti vstoupili dva muži.

"Ááá, fízl si přived posilu. Co jenom, do háje, můžou chtít? Tvrdnu tady už dva dny a to je eště nenapadlo, že jsem mimo."

Vyšetřovatel mu představil neznámého. Jméno mu něco říkalo. Ale za živého boha si nemohl vzpomenout co. Funkce nevěstila nic dobrého - zástupce vlády pro boj proti počítačové kriminalitě.

"Do hajzlu! Co tohle má znamenat?" sundal si z uší sluchátka.

"Mohl byste mi ještě jednou zopakovat vaše jméno? Já... Víte..." ukázal rozpačitě na discman.

"Hraje si na blbečka. No dobře! Uvidíme," zopakoval své jméno.

Oba muži si sedli.

"To jméno! Jméno! Kde jsem ho jenom slyšel?" úporně lovil v paměti. "Počítačová kriminalita. Tss. Tss."

"Nevíte kolik je hodin? Prosím vás."

Muž si vyhrnul rukáv a to vyšetřovanému stačilo. Na zápěstí uviděl obrazec.

"Vytetnutá značka mistra nejexkluzivnějšího hackerského klubu fí. Ten sráče je obyčejnej zrádce. V stanovách je přece klauzule, že člen klubu nikdy nebude sloužit systému."

"Všiml si tetování. Ten kluk není tak naivní, jak vypadá. Nechal jsem se napálit jako normální trouba. No a co? Považuje mě za zrádce. To je pravda. Zradil jsem. Ale co vlastně? Ideály mládí? Ty nakonec zradí každý. Z ideálů se žít nedá. Jeho pohled je plný opovržení. Do hajzlu!"

"Kolik mu může být? Když si ho pamatuju jako hackera? Moc ne! Tak o deset víc. Možná o trochu míň. Mladej chlápek a taková sračka! Na blití! Šílený!"

"Chtěl bych, abys to všechno hodil na papír."

"Co všechno..."

"Co se stalo."

"Vo tom jsem už plkal vyšetřovateli."

"Ale mně ne."

"Můžete si to poslechnout ze záznamu. Takže proč? Nevidím důvod."

"Napišeš to vlastní rukou, krasavečku! A podívá se na to grafolog! Člověk! A ne žádný počítač!" štěkal dost agresivně vyšetřovatel.

Klukovi se to aspoň tak zdálo.

"Když je to jenom kvůli tomu."

"Nejen kvůli tomu. Chci vědět co nejvíc o vašem počítači. Tvrdíš, že ho téma voltama prásknul on!"

"Jasan!"

"Neumím si to představit ani u neuro-computeru..."

"Asi si sám přehřál trafo... Záleží na tom, co všechno o neuráčích víte."

"Nóóó,"

"Tváří se dost kysele. Zřejmě v tom bude poněkud mimo. Před deseti lety se toho moc o neuráčích neválelo."

"Můžu vám doporučit literaturu," řekl drze, velice drze.

"Byl bych daleko radši, kdybys mi to vysvětlil ty," zazněla klidně odpověď, velice klidně.

"Hrej blbce. Hrej blbce. Nezvládneš to."

"Sám o tom moc nevím. Jen tak všeobecně."

Muž mu vyzývavě přisunul pero a papír. Vyšetřovaný si povzdychl.

"Vycházeli jsme z nejrozšířenějšího modelu neuronu, označovaného jako formalizovaný neuron. Už v roce 1943 ho navrhl McCulloch a Pitts," poslední jméno zdůraznil.

"O Pittsovi něco slyšel."

"V čtyřicátém třetím mi bylo šestnáct. Opět provokace." Něco načmáral.

"Tohle je přenosová funkce F," ukázal na papír.

$$F(ksí) = 1/(1+e^{-(ný - ksí/T)})$$

"Má obecně nelineární charakter. Velmi často je uvažovaná v tvaru takzvané sigmoidy, kde reálné číslo ný je axiální prach neuronu, T je parametr určující tvar funkce. Pro signál ksí na výstupu ze sumačního bloku platí..."

Opět něco začal čmárat.

"Je to pro mě španělská vesnice. Dělá si ze mě blázna. Jo, jo. Musí to přece vidět. Studium neuronových sítí by mi zabralo minimálně dva až tři měsíce, abych jakž takž pochopil o co kráčí."

Vzpomněl si na množství knih naházených v banánových krabicích. Dotkl se mladíkova předloktí.

"To stačí," řekl tvrdě. "Napiš to všechno na tyhle papíry," nadzdvihl hromadu, "a vzorce klidně vynech, aby tomu rozuměl i poslední norton z Raka," ke konci proslovu mu přelétl zachmuřenou tváří letmý úsměv.

"Hele, sráč jeden, zná i náš kultovní pajzl."

"Neumím nějak zvlášť psát."

"Jak to myslíš?" zeptal se vyšetřovatel.

"Většinou používám klávesy. Nepsal jsem už pěkných pár..."

"Napiš to jak chceš. A nezapomeň na svého kámoše Pavla. Jak mu to říkáš? Pal?"

Mladík kývl. Vyšetřovatel pokračoval:

"Ten zase, pro změnu, zajímá mě. A nevynech tu eNBinu. A pospěš si. Čím dřív to napíšeš, tím dřív odtud vypadneš." "

Oba muži odešli. Pustil si hudbu. Chvilí si pohrával s perem a pak se pustil do psaní.

"Konec, konců i mě zajímá, co se tomu mackovi dělalo v makovici."

GO:

všechno začalo asi před rokem, palův brácha měl kapelu, jasně že core, potom jsme začali spolu chlastat, samo že my s palem jsme už chlastali a on se přidal, kapela stála za hovno, i tak by se rozpadla, garáž zůstala prázdná, palův brácha měl kliku, věděl s kým má chlastat, a tak dostal háka od the to, parádně dobřej spolek androš jako svině, asi mají i cédéčko, pal hrál bass, ale do the to nastálo jít nechtěl kvůli nějaké štětce, a tak jsme v tý garáži seděli jenom tak sami dva a čučeli do prázdna, vychrupli pár drinků, pak jsme rozzipovali nějakou hru a pařili až do druhého dne, neuráče nás braly už hodně dlouho a pal se k nim dostal přes sekvenčáky von

neumannovského typu, já jsem se drbal s lidským mozkem a ještě jsme žrali filáče, pal byl makovice, pokud nejel v nějakém tripu, nalejval si do dutiny takový pecky jako kant nietsche wittgenstein beuys etc všechno náckové, ta jejich logika je z hlediska počítačů pálka, no vážně, pal z toho vycházel a jednou když jsme plkali mi řek jdu domů, musím si nad něčím popřemejšlet, cinkni mi zejtra, druhý den to měl v podstatě hotový, když mi to vyklopil, šlehlo to se mnou, bylo to jasné jako facka, předcházela tomu hromada keců, ani já jsem nebyl až tak daleko, no prostě jsme vyprintili seznam, zchrastili od fotrásků nějaký chechtáky a šli koupit všechny potřebné šváby, doma jsme jeli na motorolách, tak jsme jim zůstali věrný, já jsem jenom trochu zabojoval a upravil jsem co se dalo pro naše potřeby, abyste tomu rozuměl, umělý neuronový sítě, teda neuráče, soráč, neuronový počítače kopírujou stavbu lidského mozku, jak už jsem říkal první kopii neuronu měli už v roce čtyřicet tři a tu rovnici opakovat nebudu, od té doby se poznatky vyvíjely, hlavním problémem se zdálo propojení neuronů a jejich počet, člověčí mozek jich obsahuje asi čtyřicet až sto miliard, jsou to vlastně speciálně přizpůsobené buňky na zpracování a přenos informací, každá z nich má asi deset tisíc inputů takzvaných dendritů a jenom jeden output - axon, jednotlivé neurony si předávají signály pomocí stykových jednotek - synapsí, tělo neuráče se jmenuje sóma, všechny čtyři stavební prvky byly popsány už dávno a jejich hardwarové napodobeniny se dají sehnat, jenže byly mastný a všechny naše chechtáky šly jen a jen na ně, vyskytly se sice nějaké problémy, ale celej ten fór je založený na molekulárně řízeném přemísťování atomů xenonu na niklový podložce pomocí rastrový tunelový mikroskopie, sakra, tohle asi rakař nepochopí, i se to píše na hovno, teda od těch megošů ibmáckejch byla poslední bomba počítač mark x milionů neuronů, asi stokrát víc synaptických spojení a padesát milionů jejich změn za sekundu, jednomu to povytáhne obočí, ale proti šišce je to jenom slaboučkej odvárek, rozeznával sice obraz a zvuk, řešil kravsky velké soustavy, ale co s ním, pal úplně změnil architekturu, něco jako putující asociativní virtuální paměti, každý neuron mohl do jedné sekundy dosáhnout deset zásadních změn, to všechno ve feedbackové smyčce, oživení, zpracování, zapomínání, smrt, všechno naučené se přesune do externí sběrné paměti, která okamžitě vrací uskladněné, fakt palba, a ještě záloha na černocho, teda na černou schránku, nepotřebovali jsme matici s miliony prvků, když každý jeden z našich prvků je dokázal nahradit, můj podíl spočíval v synaptických spojeních, zvýšil jsem rozlišovací schopnost změn, nápady se potom hrnuly jeden za druhým až na place, všechno se dalo schovat do hokejový tašky, na ten den se pamatuju jako na dnešní snídani, hrozně mě bolelo rameno, tak jsem to jenom tafo-sypal, a pal říkal dej na ty šváby bacha, víc chechtáků nemáme, ale po včerejšku jsem voddělanej, a hmyzu se stejně nic nestane, začali jsme to teda rozkládat na stole, po stěnách, všude, vrazili jsme chechtáky i do suprákových spojů, chladicí vany pro koprocesor s neuráčkama, práce nám zabrala víc jak měsíc, makali jsme jako barevný, pal byl v den d skoro chcíplej, potřebuju vypláchnout, řekl, oblékl si svoje pončo, vyvalil jsem na něj bulvy, teď jsme přeci měli oživovat, udělej to, řekl rázně a odešel, dlouho jsem stál a čuměl, pak jsem si uvědomil, že pal u toho nechtěl být, tak se těšil, že by ho to zabilo, nebyl schopnej spustit run, ten comp bude zpočátku tupej jako hroch, zítra s palem spustíme učení, run, chvíli to trvalo, nakonec se zapnulo akustické čidlo, videokontakt a

rozsvítila se obrazovka s nápisem: registruji, maká to, maká to řval jsem a potom mě trklo že mě slyší, v očích sem měl slzy a to mě tak dojalo že jsem zapomněl vlastní jazyk a vysypal na něj hollywoodštinou: vítej na světě, já jsem pět a ty seš macek, na jeho jménu jsme se dohodli hned na začátku, porozhlídni se tady kolem a zítra i s palem tvým tatíkem budeme pokračovat, vyběhl jsem ven a začal obíhat pajzly, pala jsem nenašel, ještě před tím než přejdu k samotný nehodě doplním vyklad, jednodušejc to vysvětlit neumím a složitějc nemůžu, paragrafe výrobním tajemství a průmšpionáži platí i pro vás, my jsme částečně vyřešili úlohu o spolehlivejch výpočtech pomocí nespolehlivejch prvků, počet neuronů našeho stroje dosahoval spodní hranici lidského mozku, spojení, rychlost, to všechno se dá srovnávat, před patentováním a uvedením na trh mi nezbylo nic jiné, než macka demontovat, proto jsem podle vás zničil všechny důkazy, pal by udělal to samé, macka ze součástek nikdo nedokáže postavit ani kdyby se podělal, ale zpátky k nehodě, osudovou chybou bylo že pal nebyl při ožívování, macek zaregistroval jenom mě a ke mně se taky choval přívětivě, poslouchal mě a spolupracoval, nedá se sice říct že by s palem nefachal, ale určité jemné odstíny, maličké schválnosti, které se stupňovaly tu byly, když pal donesl hlasový výstup, projevovalo se to ještě markantnějc, mě odpovídal normálním hlasem, palovi někdy tak zachrchlal že nám málem praskly bubínky, reprák jsme potom odstranili, po napojení do veřejný sítě jsme u něj začali pozorovat ccc, bylo to přece jenom naše dítě, pala to chvíli štválo ale po té nbance znejistěl, byl sám a vyprávěl mackovi o své hackerské minulosti, po pravdě řečeno nikdy nebyl žádněj slavnej hacker, ale tehdy byl líznutej a pořádně si vymejšlel a na obrazovce se najednou objevilo vejtaha Pal, na to vykřikl: ty bys něco takového v životě nikdy neudělal a on udělal nbance všechny devizové rezervy, najednou bloudily po síti jako jeden pěkněj luxus balíček, trvalo asi pět minut, než ho pal přesvědčil, aby to vrátil, nakonec to udělal, leč zpětně zakódoval ochranu tak, že ani správce nbanky se k těm prašulím nemohl dostat, museli rozbít systém a macek se jim tam navíc pěkně podepsal, pal byl šoknutej, macek vyhodil: tak co tatíku, seš spokojenej, pal řekl zejtra si popovídáme, ráno bylo v novinách o té nbance, pal mi volal, že musíme macka odpojit od sítě, že je tak nějak mimo, ale ten dement nás odposlouchával, telefony jsou taky součástí sítě, souhlasil jsem a tehdy se to stalo, asi po hodině mi zadrnčel telefon, volal macek, na monitoru blikalo: zabiju tátu a přeříznu mámu, na oznamovacím řádku svítilo to nejakutnější moydoy, okamžitě jsem se řítíl do garáže, byla tam už sanitka, macek ji zavolal ještě před tím než to do chudáka pala našil, nechtěl ho zabít jenom postrašit, vyházel jsem všechny jističe a zásadní prvky naházel zpátky do hokejový tašky, dál si už nic nepamatuju, soráč, vaši chlapi mě prej našli pod stolem v raku, nevím jestli vám to stačí, vidíte že to byla nehoda, právo napojit se do veřejný sítě má každej, byla to asi chyba, ale ne zločin, pal žije, je to bez následků, takže syneček chtěl vytrestat tatíka, víc už toho nevím a doufám že mě konečně pustíte z téhle podělané díry, frajeři... (přeškrtnuté) Poslední řádek škrtl.

Grafologická zpráva neřekla nic nového. Vysoký stupeň inteligence, silná frustrace, osoba s antiautoritativními, až asociálními a behaviorálními sklony... A tak dále, bla, bla, bla. Položil strojopisný přepis výpovědi na stůl a usmál se nad perem dopsanou poznámkou: Originální rukopis na hranici čitelnosti.

"Co znamená CCC?"

"Začáteční písmena třech symbolů naší svobody," vysvětloval kluk.
"Asi jsem opravdu zestárl. Vůbec se nevyvívám. Nerozumím mu. Jestliže je to tak, něco bych s tím měl udělat. A ten stroj... Je to vůbec možné? Kluk je nabitej, to je pravda, ale tohleto? Bylo by to fantastické. Bylo by potřeba jim pomoci. Nějaký garant. Nebudou chtít."

"Co je to CCC?"

"Core - Computers - Cool."

"Hmmm."

"Chlapík je z toho smutnej. Neměl zradit. Sráč jeden."

Na chvíli mu kluka bylo líto.

"Hackeri nemají žádnou budoucnost. Možná ho přinutili. I Pal koketoval s beta, ale pak se na to vykašlal a dal se na core."

"Tvůj parták se probral."

"Jou, jou, jou," zakřičel radostí.

"A vypovídal. Potvrdil to, cos načmáral. Můžeš jít. Nemáme žádný důvod tě tady držet."

"Díky," zdvihl se, "takže pá pá, hackere!"

Vycítil výsměch.

"Uvidíme se."

"Nezní to jako hrozba. Třeba to opravdu není špatnej chlap. Uvidíme se. Možná. Bůh ví, co prošvihl, že je v takovém hajzlu. A teď rychle do Univerzity."

Nemocniční pokoj.

"Jou, jou, jou," vykřikoval dlouhovlasý chlapík z postele. "Prej si byl v lapáku?"

"Dvě noci, kámo."

"Co ti chtěli, ty dementní sráči?"

"Nic zvláštního," dlaně se jim setkaly.

V krátkosti mu pověděl, co se dělo po jeho kolapsu.

"Byl jsem v knihovně."

"No a?"

"Myslím si, že jsem to trefil ze správného konce."

"Já jsem si taky trápil závity."

"Tak jdeš?"

"Když jsem byl malej, tak mi máma čítávala pohádky, legendy a podobný ptákoviny."

Odmlčel se.

"Pokračuj," povzbudil ho kamarád.

"Taky jsem viděl ten nápis, když mě seknul. "Zabiju tátu a přežiju mámu!" Napadla mě analogie s jednou bajkou. Kterémusi královi předpověděla čarodějnice, že ho zabije vlastní syn a ten se potom vožení se svou vlastní mámou. Stalo se. Tam asi šlo vo osud. Ten trouba totiž nevěděl, ani koho zabil, ani s kým spí. Jmenoval se Oidipus. Možná že Macek na to natrefil v síti a... no víš co a jak."

"Netrap se. Seš normálka génius. Skoro nezávisle jsi přišel na Oidipův komplex."

"Hele kámo, co to meleš?"

"Asi před sto lety jistý Sigmund Freud použil tu bajku, aby uzákonil všeobecný Oidipův komplex. Byl to doktor."

"Oidipův komplex," zabručel si pro sebe.

"Má ho každej, ale v skrytý podobě. Syn nenávidí otce a visí na matce. Dcera naopak. V pubertě se to může vyhrotit. Nebo při vážnějších rozporech..."

"Seš chytřej jako moudrýho psa dědek."

"Tsss, se ví."

"Napsal toho ten Freud hodně? Vypadá to na zajímavý slabikování."

"Tučňáci mají kolem čtyřiceti svazků."

"Jou!"

"Pro Macka jsi zosobňoval otce. Logáč! Nebyl jsi při ožívování, tedy při porodu."

"Moje mínus. Nemohl jsem. Vždyť víš. Ale ty, tys byl máma. A on tě chtěl..." začal se nahlas smát. "...přefiknout," dodal.

"Chápeš, co to znamená? Simulovali jsme lidské chování. Sice dementní, ale jou, jou, budeme v balíku a potom..."

Oba zařvali:

"Core, Computers, Cool!"

Oba položili na srdce tři prsty.

"Mimochodem, jak Freud léčil Oidipův komplex? Povídals, že to byl doktor."

"Psychoanalýzou."

"Zatraceně!"

přeložil Vlado Ríša